

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему «ЗМІСТ, ФОРМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ»

Виконав студент: 2 курсу
освітньо-професійна програма Соціальна педагогіка
спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

І. О. Беліменко

(ініціали та прізвище)

керівник професор кафедри психології та соціальної
роботи, д. соц. н.,
керівник професор Позднякова-Кирбят'єва Е. Г.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент в. о. завідувача кафедри психології
НУ «Запорізька політехніка»,
к. пед. н., доцент Коваль В. О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра «Зміст, форми та особливості організації волонтерської діяльності в сучасних реаліях»: 102 с., 11 табл., 64 джерела, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є волонтерська діяльність.

Предметом дослідження є процес організації волонтерської діяльності в Україні.

Мета дослідження: вивчення процесів організації волонтерської діяльності в Україні та напрямів її удосконалення.

Методи дослідження: теоретичні: узагальнення, абстрагування, порівняння, аналіз і синтез, вивчення літературних нормативно-правових документів та інших джерел літератури відносно досліджуваної проблеми, емпіричні: складений автором та адаптований до мети та завдань дослідження опитувальник для перевірки організованості волонтерської діяльності в Україні та коротка версія тесту життєстійкості (КВТЖ) розроблена українськими психологами В. Олефіром, М. Кузнєцовим та А. Павловою.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що результати дослідження надали нові наукові уявлення про вплив громадянського суспільства на захист, підтримку та допомогу в умовах війни. Вони можуть бути корисними для органів влади, громадських організацій і громадян при розробці стратегій та програм підтримки в умовах військових конфліктів. Отримані рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності волонтерської діяльності, оптимізації управління волонтерськими ресурсами та забезпеченню необхідної допомоги.

ВОЛОНТЕР, ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, БЛАГОДІЙНІСТЬ, ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ, ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ, БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД, ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у сучасному світі волонтерство виступає як соціокультурний феномен України, що стало її цивілізаційним брендом, важливою складовою національної самоідентифікації українців. Воно є ключовим принципом, який впливає на формування внутрішньої та зовнішньої політики держави як на національному, так і міжнародному рівнях. За своєю сутністю волонтерство є унікальним явищем, яке не має кордонів і не залежить від матеріального статку його учасників. Однак активізація волонтерської діяльності зазвичай відбувається у періоди суспільних криз та загострення соціальних проблем.

Сьогодні українські волонтери дедалі частіше об'єднуються навколо проєктів, спрямованих на зміцнення обороноздатності країни, зокрема для протидії російській військовій агресії на сході та півдні України. З 24 лютого 2022 року слова «волонтер», «волонтерська діяльність» і «волонтерський рух» звучать щодня, інколи навіть щогодини, підкреслюючи їхню важливу роль у захисті держави.

Розвиток діяльності добровільних організацій активізується під час криз, пов'язаних із безпековими, військовими, енергетичними та соціальними викликами, які постають перед Україною. Волонтерство поступово охоплює дедалі більше сфер суспільного життя, сприяючи тіснішій співпраці з органами державної влади, правоохоронними структурами, медичними закладами, природоохоронними та соціальними установами.

У сучасній Україні волонтери та волонтерські організації продовжують надавати допомогу Збройним силам, рятувальним службам, медичним установам, зокрема центрам переливання крові. Вони підтримують малозахищені верстви населення, допомагають у лікуванні травмованих тварин, популяризують здоровий і активний спосіб життя, а також беруть участь в освітніх та наукових ініціативах.

Актуальність розглянутої проблематики визначила вибір теми кваліфікаційної роботи магістра у такій редакції: **«Зміст, форми та особливості організації волонтерської діяльності в сучасних реаліях».**

Об'єкт дослідження: волонтерська діяльність.

Предмет дослідження: процес організації волонтерської діяльності в Україні.

Мета дослідження: вивчення процесів організації волонтерської діяльності в Україні та напрямів її удосконалення.

Відповідно до поставленої мети, визначено наступні **завдання дослідження:**

1. Провести теоретичний аналіз літературних джерел з проблематики дослідження.
2. Виявити принципи та методи дослідження волонтерської діяльності у соціальній роботі в умовах війни в Україні.
3. Визначити методологію та провести емпіричне дослідження рівня організації волонтерської діяльності в Україні.
4. Опрацювати та проаналізувати отримані результати дослідження.
5. Розробити спеціалізовані методичні рекомендації та програми для підвищення рівня організації волонтерської діяльності в Україні.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження:** теоретичні: узагальнення, абстрагування, порівняння, аналіз і синтез, вивчення літературних нормативно-правових документів та інших джерел літератури відносно досліджуваної проблеми; емпіричні: складений автором та адаптований до мети та завдань дослідження опитувальник для перевірки організованості волонтерської діяльності в Україні та коротка версія тесту життєстійкості (КВТЖ) розроблена українськими психологами В. Олефіром, М. Кузнецовим та А. Павловою.

Методологічною основою дослідження стали експериментальні праці таких дослідників, як І. Артеменко, О. Безпалько, А.Бондаренко, Р. Вайнола, Н. Єсіна,

А. Капська, О. Карпенко, Т. Лях, О. Паславська, Ж. Петрочко, Т. Семигіна та інші. Проте не усі аспекти волонтерської діяльності, зокрема її впливу на ефективність соціальної роботи знайшли належне відображення у сучасній літературі, що обумовлює актуальність обраної теми.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що дослідження волонтерського руху в умовах зовнішньої військової агресії Росії проти України є важливим як для поглиблення наукового розуміння цього явища, так і для розробки практичних рекомендацій. Результати дослідження надали нові наукові уявлення про вплив громадянського суспільства на захист, підтримку та допомогу в умовах війни. Вони можуть бути корисними для органів влади, громадських організацій і громадян при розробці стратегій та програм підтримки в умовах військових конфліктів.

Отримані рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності волонтерської діяльності, оптимізації управління волонтерськими ресурсами та забезпеченню необхідної допомоги. Крім того, напрацювання можуть стати основою для створення методик підготовки волонтерів до дій у кризових ситуаціях і вдосконалення комунікації між волонтерами, органами влади та іншими організаціями.

Експериментальною базою дослідження стали громадська організація «Широкий степ» та благодійний фонд «Жіночі серця України».

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (64 позиції, з них 1 – іноземною мовою), 11 таблиць, 3 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра – 102 сторінки, з них основного тексту – 83 сторінки.

ВИСНОВКИ

У ході аналізу наукових джерел встановлено, що волонтерська діяльність є важливим соціокультурним феноменом, який сприяє вирішенню суспільних проблем та формуванню громадянського суспільства. В Україні волонтерство стало важливим елементом національної самоідентифікації, що посилюється в умовах російської військової агресії.

Волонтерська діяльність має значний вплив на молодь, сприяючи розвитку відповідальності, емпатії та здатності працювати в команді. Проаналізовано основні напрями волонтерської роботи, серед яких підтримка вразливих груп населення, соціальна реабілітація, профілактика шкідливих звичок та організація культурно-освітніх заходів.

Встановлено, що волонтерська діяльність в умовах війни має свою специфіку, пов'язану із підвищеним рівнем стресу та ризиків. Основними принципами дослідження волонтерської діяльності є системність, комплексний підхід та орієнтація на практичні результати. Методами дослідження стали авторський опитувальник для перевірки рівня організованості волонтерської діяльності та коротка версія тесту життєстійкості (КВТЖ), який дозволяє оцінити психологічну готовність волонтерів до роботи в стресових умовах.

Проведено емпіричне дослідження за допомогою двох методик: авторського опитувальника та тесту життєстійкості (КВТЖ). Опитування показало, що більшість волонтерських організацій в Україні мають належний рівень організованості, зокрема регулярно звітують перед донорами та створюють умови для командної роботи. Водночас виявлено недоліки в оцінці ефективності проєктів та забезпеченні згуртованості команд.

Результати тесту життєстійкості засвідчили середній рівень життєстійкості волонтерів. Найвищі показники зафіксовано за шкалами «контроль» та «прийняття ризику», що свідчить про готовність волонтерів до роботи у складних умовах.

Однак показник «залученості» виявився нижчим, що свідчить про потребу в підвищенні мотивації та згуртованості волонтерів.

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що волонтерська діяльність в Україні здебільшого добре організована, однак потребує вдосконалення в кількох аспектах:

1. Оцінка ефективності проєктів здійснюється нерегулярно.
2. Командна робота у волонтерських організаціях не завжди є достатньо згуртованою.
3. Психологічна готовність волонтерів до роботи в умовах стресу потребує додаткового розвитку.

На основі отриманих результатів розроблено «Комплекс спеціалізованих занять для волонтерів для підвищення організованості їхньої діяльності». Програма включає шість блоків, орієнтованих на розвиток: організаційних навичок; командної взаємодії; управління ризиками; роботи в умовах стресу; комунікаційних здібностей.

Після впровадження програми в травні 2024 року проведено повторне дослідження, яке засвідчило позитивні зміни в рівні організації волонтерської діяльності. Волонтери стали більш згуртованими, краще планують свою діяльність та демонструють вищий рівень життєстійкості.

Проведене дослідження підтвердило актуальність та значущість волонтерської діяльності в сучасних умовах. Розроблений комплекс занять сприяє підвищенню ефективності роботи волонтерів через розвиток ключових компетенцій, необхідних для роботи в кризових ситуаціях. Отримані результати можуть бути використані для оптимізації роботи волонтерських організацій, підвищення рівня співпраці з державними органами та забезпечення підтримки вразливих груп населення в умовах війни.

Отже, мету роботи досягнуто, завдання виконано.